

Oud Gouda

In deze serie brengen we samen met de Historische Vereniging Die Goude een stukje van de geschiedenis van Gouda in beeld.

De Mallegatsluis

De Mallegatsluis ten westen van de binnenstad van Gouda is weliswaar eeuwenoud, maar niet de eerste verbinding tussen de Turfsingel en de Hollandsche IJssel. De eerste sluis is al in de veertiende eeuw aangelegd, maar werd nauwelijks gebruikt en nog minder ondersteund door het stadsbestuur, dat de boten liever via de Haven zag varen.

Een grotere tweede sluis werd in 1577 in gebruik genomen. De sluis had verschillende namen: Buyten Sluys, Groote Sluys, Mallegatsluis en – veelzeggend – Statensluis. Dit was een verwijzing naar de Staten van Holland die de aanleg hadden betaald. Geuzenleider Willem van Oranje had aangedrongen op de bouw, omdat het passeren van Gouda zijn soldaten veel tijd kostte. De sluis zou eigenlijk alleen voor militaire

doeleinden worden gebruikt, maar werd al snel ook opengesteld voor de binnenvaart. De sluis speelde in 1672 opnieuw een militaire rol bij de Oude Hollandse Waterlinie. Toen Gouda de sluisdeuren lang openhield stroomde er zo veel water door dat woeste boeren uit de omgeving van Waddinxveen het stadsbestuur gijzelden en eisten dat de sluis werd gesloten! Halverwege de achttiende eeuw was de sluis er slecht aan toe, maar een langdurige sluiting voor reparatie of vervanging was voor Gouda onbespreekbaar. De stad presenteerde een alternatief: tussen de sluis en stadsmuren kon een nieuwe sluis worden aangelegd. Het voorstel werd door de Staten geaccepteerd, en de derde Mallegatsluis werd in 1764 aangelegd. De oude sluis werd twee jaar later ontmanteld; er waren dus korte tijd twee sluisen.

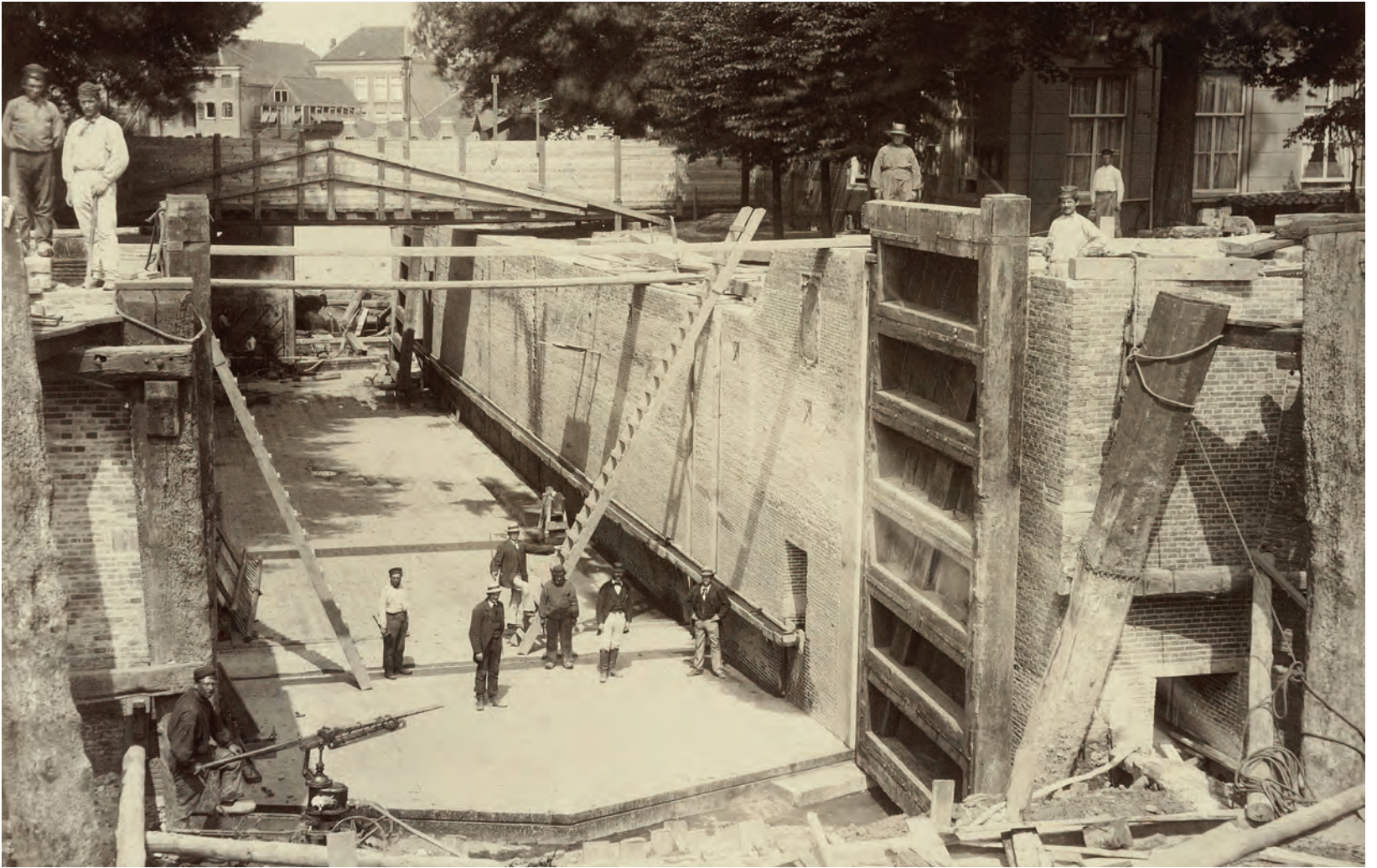
De tweede Mallegatsluis (toen nog Buytensluys geheten) op een ingekleurde stadskarta van Joan Blaeu, 1649. (afbeelding: Rijksmuseum Amsterdam)

Herinneringssteen. Geeft thans nog de plaats aan waar de tweede Mallegatsluis heeft gelegen (foto: Nico J. Boerboom)

Ondanks een renovatie in 1884 was de Mallegatsluis toen eigenlijk niet meer 'van deze tijd'. Grotere boten moesten dagen wachten om te passeren, omdat dit alleen kon als ze in één keer van de Turfsingel naar de IJssel konden varen. Onder de schippers ontstond 'filestress', die soms tot gevechten leidde. In 1916 luidde de provincie Zuid-Holland de noodklok; de Mallegatsluis was een rem op de economische bedrijvigheid. Twee jaar later werd besloten tot de aanleg van een nieuwe vaarroute buiten Gouda om. Deze werd afgerond op 6 september 1935. Dat het kanaal en de Nieuwe Sluis (later de Julianasluis) al na drie dagen in gebruik werden genomen kwam door een ongeluk in de Mallegatsluis, die beschadigd raakte en tijdelijk onbruikbaar was.

De Mallegatsluis werd na 1935 minder belangrijk voor de binnenvaart, maar bleef in gebruik door lokale schippers en de pleziervaart. In 1941 werd de sluis zelfs verbouwd en kwam de huidige vorm met grote metalen hefdeuren tot stand. De smalle ophaalbrug werd vervangen door een voor auto's geschikte, brede vaste brug aan de kant van de IJssel. Bijna tachtig jaar nadat de scheepvaart was omgeleid verdween door de opening van Zuidwestelijke Randweg in 2012 ook een groot deel van het autoverkeer. De Mallegatsluis en Museumhaven vormen nu een historisch duo aan de rand van de Goudse binnenstad.

Werkzaamheden aan de Mallegatsluis in 1884. (foto: Rijkswaterstaat; Nationaal Archief)

Een zeilschip in de Mallegatsluis, met zicht op de Hollandsche IJssel, ca. 1920. (foto: Streekarchief Midden-Holland)

Plaatsing van één van de hefdeuren tijdens de verbouwing van de sluis in 1941. (foto: Henk Daems)

Ontwerptekening voor de huidige Mallegatsluis. (afbeelding: SAMH)

Verschillende infrastructures komen hier in 2019 bijeen. (foto: Sander Enderink)